

Slægts – Tidende

for
Trekantområdet

Udgivet af Trekantområdets Slægtshistoriske Forening

Nr.: 16

September

Sæson 2009/10

Bestyrelse

- Formand:** Jesper Ratjen, Majvænget 66, 6000 Kolding
☎ 7551 8063, e-mail: j.ratjen@stofanet.dk
- Næstformand, bladudvalg:** Jens Bundesen, Castorvænget 23, 7000 Fredericia
☎ 74680641, e-mail: bundesen@mediebasen.dk
- Kasserer, redaktør og Webmaster:** Kjeld Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia
☎ 7592 9256, e-mail: kjeld.buhl@profibermail.dk
- Sekretær: bladudvalg:** Leif Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart
☎ 6441 4456, e-mail: Leif.Horsmark@stofanet.dk
- Bibliotekar:** Ruth Buhl, Fuglsangparken 41, 7000 Fredericia
☎ 7592 9256, e-mail: ruth.buhl@profibermail.dk
- Forlystelsesråd, bladudvalg:** Vita Horsmark, Tunøvænget 13, 5500 Middelfart.
☎ 6441 4456, e-mail: horsmark1@stofanet.dk
- Suppleant (Moccamester)** Tommy Hansen, Islandsvej 14, 5500 Middelfart
☎ 6441 4977. Mobil 2255 4824
- Suppleant (ass. Moccamester)** Laila Køngerskov, Castorvænget 6, 7000 Fredericia
☎ 7592 8338, e-mail: laito@profibermail.dk

Møder afholdes den 2. mandag i månederne september-april og ofte i samarbejde med Fredericia Folkeuniversitet (FU). De begynder kl. 19.15 og afholdes på LOKALHISTORISK ARKIV, Frederik III's Vej 6, Fredericia. Mødelokalet er åbent fra kl. 18.30, således at der er lejlighed til slægts snak og til at benytte foreningens bibliotek. Møderne indledes med ”medlemmernes 10 minutter”, hvor der kan fortælles om gode oplevelser, givtige kilder, læses op, gives tips o.s.v. . Udlån fra foreningens bibliotek sker i forbindelse med møderne. I forbindelse med møderne vil der altid være hjælp at hente til tyding af gotisk skrift eller ideer til at komme videre. Kaffe/te ”ad libitum” 5 kr..

Medlemskab (incl. abonnement på ”Slægts - Tidende” og ”Slægten”) pr. år 190,- kr. – par 260,- kr. GÆSTER ER VELKOMNE. Gæstebilletter à 35 kr. pr. foredrag.

<http://www.trekanten.webbyen.dk>

Så er vi klar igen!

Det er blevet sensommer, – hvilket ikke mindst ytrer sig ved, at det bliver mærkbart tidligere mørkt og giver påmindelser om, at indendørs sysler vil komme til at fylde mere af vores tid.

For slægtsforskeren kan neddæmpningen af udendørslivet måske ligefrem være noget man har set frem til. Årstidernes skiften kan vi jo (heldigvis) alligevel ikke ændre på – og hver ting til sin tid!

Trekantområdets Slægtshistoriske Forening har allerede indledt sin 35. sæson med sensommerudflugten “langs den gamle grænse” og det forestående foredrags- og aktivitetsprogram vil forhåbentlig blive fundet interessant og relevant.

Det er indenfor de senere år blevet nemmere at slægtsforske, idet flere af de grundlæggende kilder er indscannet og læsbare på internettet, så en del kan klares hjemme:

Kirkebøger og folketællinger på www.arkivalieronline.dk med en stigende dækning og indscanninger i en efterhånden bedre gengivelseskvalitet. Andet kan forberedes via “www.daisy.sa.dk” inden de (heldigvis) stadig nødvendige arkivbesøg, hvor man kan komme til at blade (forsigtigt, ærefrygtigt og spændt) i de originalkilder, som man har udtænkt sig som bidragsmuligheder for yderligere oplysninger.

Jah, joh: Det er stadig nødvendigt at kunne læse håndskrift; frem til 1870-erne: “Den gotiske håndskrift”, som noget uberettiget anses som noget af det vanskeligste ved slægtsforskning. Gotisk håndskriftlæsning kan læres gennem øvelse, øvelse, øvelse og gensidig hjælp af foreningens medlemmer.

Det ville være nemmere – om sjovere kan diskuteres – hvis kilderne var gjort søgbare. Det er de i en vis udstrækning blevet gennem Dansk Demografisk Databases kildeindtastningsprogram. Folketællinger, kirkebøger, udvandrer- og indvandrerlister, dannebrogsmænd og skifteprotokoller som flittige, frivillige slægtsforskere bidrager med indtastning af. (se: www.ddd.dda.dk).

Selv søger jeg for tiden “slægtsforskningsbrikker” i aviser på mikrofilm bestilt hjem til Folkebiblioteket. Jeg søger en mejerigeneralforsamling på Aalborg-egnen 1899-1900, som afsatte mejeribestyreren; – endnu uden resultat, men en gårdbrand på Århuseggen i 1930-erne har jeg efter tålmodig søgen fundet omtalt.

Slægtsforskningens attraktion består jo bl.a. i først at udtænke, hvor de enkelte brikker kan findes, dernæst at finde dem og siden at lægge dem sammen til et (hidtil ukendt) mønster;

– en rigtig vintersyssel.

j.r.

Sensommerudflugt d.22. august 2009

Trekantområdets Slægtshistoriske Forening har gjort det igen!

Jo, den er god nok, igen har vi haft en udflugt, som har været helt i top.

Vi havde et pragtfuldt vejr, et busselskab med en prima chauffør, 37 spændte medlemmer og gæster, det højeste antal deltagere i mange år, samt ikke mindst den lokale guide, Lorenz Asmussen.

Intet gik galt på turen, vi startede planmæssigt fra parkeringspladsen ved Lillebælt hallen i Middelfart kl. 12.00 og ligeså fra Fredericia banegård kl. 12.15 Vi skulle samle vores guide op i Christiansfeldt kl. 13.00, så der var ingen tid at spille, derfor det stramme program. Allerede i Middelfart ved påstigningen, fik vi en lille appetitvækker. Chaufføren havde før kørt den tur med Lorenz Asmussen og kunne fortælle os, at det ville blive en god dag. Få minutter over kl.13.00 holdt vi foran Brødreminighedens hotel for at få Lorenz Asmussen og endnu et par deltagere ”ombord”. Vi holdt en kort tid foran hotellet. Vores guide ville præsentere sig selv og det program han havde lagt for vores tur. Han havde formet det således, at det blev perioden fra 1850 til 1920 vi skulle høre om, den tid hvor Sønderjylland var under tysk flag.

Lorenz Asmussen begyndte med at fortælle om den plade der var indmuret i hotellets mur. På den var navnene på de danske konger og andre højerestående personer, der gennem tiderne har besøgt og overnattet på hotellet. Efter en tur rundt om hotellet, fik vi hele baggrundshistorien om hvorfor tyskerne invaderede vores land dengang.

Det hele handlede om, at Danmark måtte gøre en indsats for at den tyske kejser kunne få sin østersøflåde ud af Østersøen, hvis ikke ville han invadere landet. Den danske regering gik ind på kejserens betingelser, men den danske kong Kristian sagde nej med den begrundelse, at det ville være en katastrofe for vores land. Vi ville miste Slesvig, Holsten og Lauenburg, en tredjedel af landet og en million indbyggere samt noget af landets bedste jord. Han skrev dog under, men under protest og trusler om at blive afsat, men da stod tyskerne allerede langt oppe i Jylland.

Derfra gik turen videre til Tyrstrup kirke. I dag går den også under navnet ”Genforenings Kirken”. Den blev indviet af Kong Frederik d. VII, og indtil genforeningen i 1920, hvor Kong Christian d. X deltog i mindehøjtideligheden ved genforeningen, havde ingen dansk konge besøgt kirken.

Videre gik turen gennem et smilende landskab mod Hejlsminde. Lorenz Asmussen berettede om landsbyerne, deres huse og gårde, indbyggerne og de forskellige virksomheder vi passerede. Manden der grundlagde den store forlagsvirksomhed ”Aller” er født i den lille landsby Aller vi også passerede. I Hejlsminde gjorde vi holdt ved den gamle tyske grænseovergang, og fik nogle gode historier om smuglerier over grænsen, så smugling er ikke noget nyt.

Beretningen om hvordan svenskerne kom over Lillebælt ved Brandsø fik vi også, inden turen gik videre forbi den danske grænse post. Det er utroligt hvad der findes af historiske minder langs den gamle grænse. Sprogskolerne der blev oprettet på den danske side af grænsen. De blev oprettet, så de danske børn syd for grænsen kunne blive sendt derop af deres forældre i ferierne for at lære det danske sprog og dansk kultur, da det var forbudt syd for grænsen.

Lorenz Asmussen fortæller på Skamlingbanken

Skamlingsbanken blev også besøgt. Som de andre steder vi havde været, fik vi en grundig og fyldig forklaring på hvorfor og af hvem dette mindesmærke er etableret.

Sluttelig kørte vi til grænsekroen, hvor vi nød den udmærkede kaffe og herlige lune kringle for derefter at bevæge os over vejen til genforeningsmuseet, hvor en rar dame fortalte om huset og de mange genstande det indeholder.

Der kunne skrives meget mere om denne tur. Lorenz Asmussen underholdt os i 2½ time, og var det ikke fordi vi skulle have kaffen og vores tid var begrænset, kunne han have fortalt længe endnu. Vores chauffør fik ret, vi fik en rigtig god dag ud af det med oplevelser og historier ud over det forventede.

Leif Horsmark

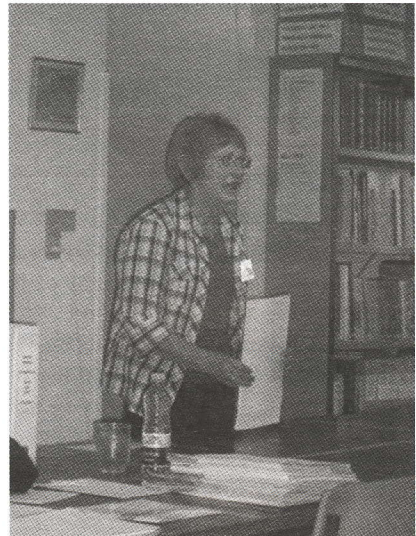
Medlemsmøde den 20. april 2009.

Sidste møde i sæson 2008 – 2009, viste sig at være noget af en succes, lidt over halvdelen af vores medlemmer var mødt op, ikke kun de lokale medlemmer, men helt fra Amager var der deltagelse.

Formanden indledte som sædvanligt med sin velkomst, men derudover, takkede han Karsten Thomsen for det arbejde han havde udført som bestyrelsesmedlem.

Ester Nørrelykke fortalte, i tråd med det senere foredrag, om sine oplevelser med bispearkivet i Ribe. Ester søgte en degn fra området omkring Outrup i Vestjylland og hvad der kom ud af det, var både en indsigt i degnens leveforhold og skolehistorie fra 1700 tallet.

Erik Kann, genealog ved Statens Øjenklinik , København, havde vi bedt om at holde sit foredrag

”Ude af øje – ude af sind. Om glemte og oversete kilder i Rigsarkivet og Landsarkiverne”.

Erik Kann er en fortræffelig foredragsholder. Dette sås tydeligt blandt tilhørerne, alles ører og øjne var stift rettet mod ham, man ville ikke ret gerne miste nogle af de guldkorn der faldt.

Som slægtsforskere, har vi det med at følge kirkebøger og folketællinger, derudover kan vi da kigge lidt i skøder og pantebreve samt skifter, hvor disse findes og lade dem fortælle lidt om anerne.

Erik mener dog ikke, at man skal lade sig nøje med det, at lade oplysningerne komme til sig, nej man skal selv ud af hullerne og opsøge nye spændende kilder, for på den måde, at få anerne ”klædt ordentligt på”.

Nogle af sjældent eller aldrig benyttede kilder kan være Stiftsøvrigheden med Biskoppens – og Stiftamtmandens arkiver. Lokalforvaltningen og dens økonomi omkring stolestader, fattighjælpen og almisser, skoler og kirker. Man kan komme

helt op i 1900tallet, blot man holder sig indenfor de vedtagne grænser, 75 år ved personfølsomme oplysninger og 50 år ved dødsfald.

Efterhånden bliver mange arkivalier tilgængelige på "nettet", man må prøve sig frem. Hvad med Daisy og præstearkiverne, udvandrerarkiverne - og mange flere til, det er et forsøg værd. Man skal være opsøgende, have en god portion tålmodighed og stædighed og sætte sig ind i tingene for at forstå sammenhængen. Vil man lidt mere, må man på Rigsarkivet, det er der, de spændende arkivalier ligger. Danske Kanseli er sammen med kirkeregnskaber meget svære at gå til, hvilket gør sig gældende i de fleste store givende arkiver.

Selvfølgelig er der på Landsarkiverne en mængde materiale. Godsernes arkiver, jordebøger, fattigprotokoller, retsbetjente m.m., men man skal gå på jagt efter det man søger og ind imellem finder man det eller også "falder" man over noget andet man måske kan bruge.

De kommunale arkivalier er nok noget af det værste. Mange arkivalier er "gået til" ved de forskellige kommunesammenlægninger og så har alle kommuner ikke afleveret tingene, de ligger fortsat i deres egne arkiver. Kommunerne er nemlig ikke afleveringspligtige.

Erik Kann kom med mange forslag, men den røde tråd i det hele er, gå på arkivet og vær nysgerrig, tænk i andre baner end de sædvanlige og vær opsøgende, det lønner sig måske.

En god aften med mange ideer til at komme videre med slægten.

Leif Horsmark

At vise igjen med Sold og Sax.

(Efterfølgende er klippet fra:

Samlinger til Jydsk Historie og Topografi, 1. Rk., Bd. 5., 1874 – 75.)

Aalborg Tingbog 1626.

Mandagen den 10de Juli.

Niels Povlsen Bygmester paa ærlige, vise og velagtede Mænd, Borgemester og Raads Vegne.

For dennem stande: En Kvinde ved Navn Else Lavrsdatter, som sagde sig at være født ved Barsebeks Lejde og fik hendes Giftermaal udi Kjøbenhavn, og hedder hendes Mand Walter Andersen, Baadsmand, og gaar udi Kongens Jærn udi

Kjøbenhavn, og bekendte forne Else Lavrsdatter, at som i Tirsdags foleden 3 Uger, som var den 20de Juni, da klagede Jens Vodskovs Hustru sig for hende, at hende var frastjaalen en Tripes Livstykke, to Forklæder, et Stykke Hørgarn, en Lysestage, et Bækken og et Tinfad; desligeste klagede Jens Vodskov sig for hende, at der var bleven et Tørklæde borte for ham. Da svarede hun, at hun vilde forsøge det med et Sold og en Sax, hvem det havde taget. Saa tog hun et Sold og en Sax og svor om Sankt Peder og S. Povl, at Niels Jensen, Skomagersvend, havde taget samme Tørklæde. Saa løb Soldet omkring, og Magdalene Madsdatter, født i Nørhalne, holdt paa Soldet med hende, og der de sagde det til ham, da svarede Niels Jensen: "Det kan vel ske, at jeg uforvarende har stukket det i min Lomme"; saa gik han op paa Kammeret og hentede samme Tørklæde og kastede det paa Bordet. Saa sagde Jens Andersen Vodskovs Kone til hende: "Efterdi der er ogsaa stjaalet fra mig, saa vil vi ogsaa bruge det, om det kunde have noget paa sig." Saa brugte de Soldet og Saxen og oplæste nogle deres Navne, og der de oplæste Maren Knudsdatters Navn, da svor forne Else Lavrsdatter om S. Peder og S. Povl, at Maran Knudsdatter havde taget samme Gods, og da den tredje Gang løb Soldet omkring og brugte det saaledes for hvert Stykke, som var bortstjaalet, og Jens Vodskov og hans Hustru saavelsom forne Magdalene Madsdatter nogle Gange holdt udi Soldet med hende, hvilket altsammen forne Else Lavrsdatter bekendte ved hendes Sjæl, Salighed og højeste Helgens Ed lige saa at være tilgaaet, som forskrevet staar, og lige eftersom hun den 28de Juni paa Aalborg Raadhus for Bispnen, Præsterne og begge Borgemestrene bekendt har. Dernæst er fremkommen her for Tingsdom Peder Skrivers Hustru Maren Nielsdatter og vinder ved sin Sjæl, Salighed og med oprakte Fingre, at samme Tid kaldte Inger Vodskovs ad hende, at hun skulde gaa ind til hende, og der hun kom ind, da stod Else Lavrsdatter og Magdalene Madsdatter med et Sold og en Sax og skulde det lade løbe omkring, og der de nævnte Maren Knudsdatters Navn, Saa løb Soldet omkring, og da var der ikke flere Folk inde end forne to Kvinder, som holdt Soldet og Saxen. Saa og forne Maren Nielsdatter og Inger Vodskovs, Hendrik Johansen og Jens Pedersen skriver samtigen vinde og bekjende ved deres højeste Helgens Ed, ligesom de paa Raadhuset den 28de Juni sidst forleden bekjendt have, som er først Jens Pedersen skriver, som vinder, at han forne Dag sad uden hans Dør, da kaldte Jens Vodskov ad ham, at han skulde gaa ind til ham, han skulde lade ham se et vældigt Puds, og der han kom ind i Stuen, da saa han, to Kvinder havde et Sold og en Sax imellem dem, og den ene Kvinde sagde til den anden: "Jeg svor om S. Peder og S. Povl, at den tog det", og den anden svor om S. Peder og S. Povl, at den tog det ikke, og det gjorde de saa nogle Gange og nævnede adskillige deres Navne, og strax de gjættede paa Maren Knudsdatter, saa løb Soldet omkring. Forne Hendrik Johansen, som har sit Logement til forne Jens Vodskovs, vinder og bekjender, ligesom forne Jens Pedersen omvundet har, og han ikke saa, at Jens Vodskov holdt i Soldet med dem. Og stod Maren Knudsdatter her for Tingsdom og sagde, at Jens Andersen Vodskov ikke skulde bevise hende noget over uden med Sold og Sax. Bestod Niels Ibsen og Helli Lavrsen Dragere ved deres Ed, at de i Dag otte Dage

mundtlig stevnedes Peder Skrivers Hustru Maren Nielsdatter, Hendrik Johansen Skomager, Jens Pedersen Skriver saa og forne Else Lavrsdatter hid til Tinget i Dag for deres Sandhed ved højeste Helgens Ed at vinde og bekjende, saa og Jens Andersen Vodskov og hans Hustru Inger Nielsdatter og forne Magdalene Madsdatter samme Tid at møde, om de vilde have noget her til at svare.

Mandagen den 21de Avgust.

Niels Povlsen paa Borgemestere og Raads Vegne paa den ene med en forseglet Opsættelse, heraf Aalborg Byting Mandagen den 10de Juli sidst forleden udgangen, indeholdende: Forne Niels Povlsen da paa Borgemestere og Raads Vegne havde udi Rette ladet stevne Jens Andersen Vodskov, Borger her sammesteds, og hans Hustru Inger Nielsdatter, desligeste Magdalene Madsdatter her sammesteds med hendes Lavvørge paa den anden Side for Dom sagende dem for Spøgeri med Sold og Sax, som en Kvinde ved Navn Else Lavrsdatter har bekjendt og brugt udi forne Jens Andersen Vodskovs Hus og dermed har vanbrugt nogle af de hellige Apostlers Navne til at vise igjen med, hvis som der har været bortstjaalet, eftersom forne Else Lavrsdatter tilforn paa Aalborg Raadhus ved hendes højeste Helgens Ed har bekjendt og vedgaaet, saa vel som nu i Dag inden Tinge, som og andre Vindesbyrd derom vundet have. Saa var forne Jens Vodskov da for Tingsdom tilstede og ikke benægtede, at forne Else Lavrsdatter jo har brugt med Sold og Sax i hans Hus, dog hverken han eller hans Hustru holdt i Soldet med hende. Og da for nogen Lejlighed, som sig derudinden begav, blev Sagen opsat udi 14 Dage, og siden fremdeles blev samme Sag atter opsat en Maaned, som er til nu i Dag sex Uger, og var nu Dom begjærende. Da efter Tiltale, Gjensvar og den Sags Lejlighed, saa og efterdi forne Else Lavrsdatter bekjender, at hun har brugt med Sold og Sax udi forne Jens Andersen Vodskovs Hus til at vise igjen med det, som der har været bortstjaalet, og dertil med har brugt S. Peder og S. Povl deres Navne, hvilken hendes Bekjendelse med adskillige Vindesbyrd er bekræftet sligt at være sket udi Jens Vodskovs saavelsom hans Hustrus Nærværelse, desligeste har Jens Andersen Vodskov vedgaaet og ikke benægtet, at forne, Else Lavrsdatter jo har brugt med Sold og Sax i hans Hus, da vidste jeg ikke andet derom at kjende, end at forne Jens Andersen Vodskov og hans Hustru Inger Nielster saa og Magdalene Madsdatter jo have dem forset og bør derfor at stande til Rette efter ko. Ma. vor allernaadigste Herre og Konges Forordning, som om slige Sager udgangen er.

Budolfi Sogns ældste Kirkebog:

1627 den 27de Martii, som var tredje Paaskedag, stod Jens Vodskov og hans Hustru aabenbarlig Skrifte for det Sold og Sax, som var brugt udi hans Hus, samt Magdalene Madsdatter, som holdt udi Saxen med den, Gjærningen forrettede.

Forklaring på Sold og Sax.

I H.F. Feilbergs 'Ordbog over jyske almuesmål' bd. 3 (R-S) står der bl.a. under 'saks' (s. 142):

"lade saks og sold gå for noget der er stjålet", og det forklares som en overtroisk måde at fange en tyv på:

"man tog et sædsåld, som blev hængt på spidsen af en arvet saks, og mens såldet således hang mod saksen ved træspånen, nævnede man da navnene på alle sine tyende, et efter andet, agtpågivende om såldet rørte sig ved noget navn og sigende derhos, hvad man havde ham eller hende mistænkt for". Dette orakel har utvivlsomt været særdeles udbredt, skriver Feilberg og giver flere eksempler: "to uldsakse stukne med spidserne ned i såldranden, en på hver side; såldet blev båret af to personer, således at saksene hvilede på hånden mellem tommel- og pegefinger, men ganske løselig, så såldet kunde drejes ved mindste bevægelse... På lignende måde bar man sig ad for at opdage kærestefolk... man kan vise vand på samme måde"

Jørn Piø beskriver i sin bog 'Den lille overtro: håndbog om hverdagens magi' hvordan sakse er blevet anvendt på forskellig vis: sakse som varsel, som ondtafværgende, sakse i vugger og sakse i kister og sakse brugt til at finde tyve med. Til det sidste er de sakse bedst, som har ligget ved et lig (åben i korsform for at hindre gengangeri).

"Når noget var stjålet, kunne man finde tyven ved hjælp af et sold, på hvis bund der blev lagt en saks. Når tyvens navn blev nævnt, begyndte saksen at snurre rundt" (s. 162)

Besøg på Rigsarkivet.

Bestyrelsen arbejder på at arrangere et besøg på Rigsarkivet den 20. Januar 2010, der kl. 10.00 indledes med en rundvisning på arkivet.

Der vil blive arrangeret afgang med tog fra Fredericia formentlig kl. 06.53/07.07 med ankomst København H kl. 08.48/09.19.

Nærmere i Slægts-Tidende nr. 17 december 2009 med bindende tilmelding.

Matriklen

Af Lene Olsen

Den gældende matrikel er 1844 matriklen med de matrikulære ændringer som er sket siden da. Det gælder både for land og by.

Opbygningen er kommune, ejerlav og nummer.

Det er sjældent, at et matrikelnummer nedlægges, oftest udstykes en matrikel, hvor en af lodderne beholder det oprindelige nummer og de øvrige tildeles nye numre. De nye numre kan ikke udledes af det oprindelige nummer – dermed er det svært at følge udstykningen af en parcel med mindre man får tilgang til matrikelsagen. Matriklen er en god kilde til at beskrive ejendomsforhold og udvikling både på landet og i byerne. Udfordringen ligger i fra 1844 matriklen at komme tilbage til ældre beskrivelser af ejendommene, da der ikke nødvendigvis findes både et kort, der viser beliggenheden med en tilhørende beskrivelse eller retslig registrering. Her er brandforsikrings registreringer et godt hjælpemiddel sammen med jordebøger. Kronens skøder og bortsalget af ryttergodset er andre kilder.

I kommunernes byggeadministration i teknisk forvaltning, hvor man opbevarer byggesagsarkiver, kan man følge en ejendom fra første gang der anmeldes byggeri, det vil for de fleste ejendomme tidligst være fra ca. 1880 eller for nyere ejendomme ved deres oprettelse/opførelse. Der vil typisk ligge et kort, der viser ejendommens areal og bygningens placering, her fremgår det ofte også matriklens ejerlav og nummer. Landkommunerne var gennemgående mindre ihærdige med at kræve byggesager end man var i byerne, i dag er forholdene ens for land og by. Med de større kommuner kender man ikke hinanden på samme måde som tidligere i landkommunerne.

Ser man udviklingen i den administrative forvaltning med de store reformer i 1970 og 2005, så afspejles det ved at kommunenavnet ændres mens ejerlavet forbliver det samme med mindre at de ved sammenlægning bliver to ejerlav med samme navn. I vore dage har både kommuner og ejerlav et nummer. Ejerlavets navn vil ofte på landet vise tilbage til landsbyerne oprindeligt eksempelvis Stovstrup ejerlav i Fredericia kommune var Stoustrup by i Ullerup sogn, Elbo herred, Vejle amt. Landsbyen eksisterer ikke længere men navnet lever videre i ejerlavets navn og i vejnavn. Efterhånden som byerne breder sig bliver mange bydele og sogne navngivet med gamle vangenavne, nedlagte landsbyer og sognenavne. Alt sammen udtryk for at man gerne vil bevare lokale historiske navne. Om det at Ullerup sogn er ved at genopstå med en anden geografisk placering i Fredericia, kan jeg have mine tvivl om er en god idé, jeg kan se at Hannerup har givet navn til

et nyt sogn. Er ejendommen matrikuleret i år 1800 bør det tages med et gran salt, idet opmålingen ved landmålere var begyndt ca. 1750 og jeg er ikke hidtil stødt på matrikuleringsår før år 1800.

Det gode ved matrikler er at den afgrænser areal, det betyder at vejnavne og husnumre kan ændres uden at det får indflydelse på matriklens ejerlav og nummer. Eksempelvis er der i Fredericia købstad sket omnummerering i flere gader og i København er der ændret på både gadenavne og nummerering og stadig er det lige nemt at finde ejendommen, når man kender ejerlav og nummer. Ved enhver ændring af kommunerne flyttes ejerlavene, så de er i overensstemmelse med den kommunale forvaltning, det skete senest pr. 1. januar 2005. Sammenfald i ejerlavsnavn inden for en kommune er meget sjældnere end sammenfald af vejnavne, især ved den seneste kommuneændring var det en meget stor opgave at få postnumre, vejnavnene og husnumre på plads uden at det kostede især de erhvervsdrivende dyrt i markedsføring af ændringen samt udgifter til skilte, tryksager, hjemmesider, e-postadresser, ommaling af biler osv. og med mange fejl eksempelvis tabte ordre i deres daglige virke.

I den statsinstitution, som jeg var ansat i, kostede det ca. kr. 100.000,- hver gang navnet blev ændret – hver regering sætter sit præg på institutionerne i navnene, eksempelvis var der et Landbrugsministerium, der først blev til Landbrugs- og Fiskeriministeriet, dernæst til Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri; disse navneændringer skete inden for en periode af mindre end 10 år. Hver gang skulle departementet og alle institutioner under det nye ministerium have ændret alle kendetegnene, så de kom i overensstemmelse med ministeriets nye navn. Det er heller ikke ukendt at institutioner flytter fra et ministerium til et andet, dermed ofte nyt navn og så går også processen i gang. Tilsvarende for oprettelse af regionerne, omorganisering af politi og domstole og ved sammenlægningerne af de højere uddannelser. I henhold til arkivloven skal alle arkivalier følge den administrative forvaltning, så om få år vil vi kunne følge alle ændringerne i 1990'erne og 2000'erne i arkivalierne, det første sted den nye forvaltning sætter sig arkivalske spor er ved at man afslutter den hidtidige journalisering og starter en ny journal. Den nye vil som regel være identisk med den gamle ellers vil det være helt umuligt at følge sagerne, for sagerne afsluttes jo ikke blot fordi man skifter journal eller journalperiode.

Inden man indførte et decideret ejendomsnummer, var al handel med fast ejendom alene baseret på matrikelnumre. En ejendom kan bestå af flere matrikler, ligesom der kan være flere bygninger registreret på ejendommen i BBR (byggnings- og boligregisteret). Den første offentlige ejendomsvurdering, som byggede på oplysninger fra ejendomsregister og BBR fandt sted i 1977, her var fastlagt kriterier og vægte for de enkelte elementers bidrag til ejendoms- og grundværdi. Da BBR var oprettet med de oplysninger, ejeren oplyste, var der mange fejl, det

tog kommunerne lang tid efterfølgende at gennemgå byggesagsarkiverne og rette oplysningerne i BBR op. Systemet med kriterier og vægte anvendes stadig i ejendomsvurderingerne. Ejendomsbesigtigelser i forbindelse med den offentlige ejendomsvurdering finder i dag kun sted i særlige tilfælde.

Fødselsstiftelsen - en vejledning

I 1750 blev Fødselsstiftelsen oprettet, og her kunne kvinder føde anonymt og få gratis lægehjælp. Formålet var at undgå drab på nyfødte, og moderen blev lovet anonymitet til "evig tid". Denne regel blev dog ændret i 2007. Arkivet indeholder en række oplysninger om både driften af stiftelsen samt om de kvinder og børn, der fik hjælp af stiftelsen. Arkivet findes på Rigsarkivet.

Oplysninger i Fødselsstiftelsens arkiv

- **Oplysninger om barnet:**

Arkivet rummer oplysninger om barnets identitet og fødsels-/dåbsdato.

- **Oplysninger om moderen:**

Med mindre moderen ikke oplyste sit navn til Fødselsstiftelsen, kan du også finde oplysninger om modernes navn, alder, civilstand og antal fødsler.

- **Oplysninger om plejeforældre:**

Hvis barnet blev sat i pleje, findes der oplysninger om plejeforældrene og opgørelser over de plejeforældre, som plejeforældrene modtog.

Her skal du søge

Fødselsstiftelsen oprettedes i 1750 og varetog tre funktioner:

1. Fødselsanstalten, der ydede fødselshjælp.
2. Plejeanstalten, der rummede ammestuerne, hvor børnene fik den første pleje.
3. Opfostringsanstalten, hvorfra børnene blev udsat til plejeforældre eller deres egne mødre mod en ugentlig understøttelse.

Da stiftelsen oprettedes i 1750, havde den også til opgave at opfostre de børn, der blev overladt til stiftelsens forsorg - de såkaldte hittebørn. Denne opgave overtoges af Den kongelige Opfostringsstiftelse, der blev oprettet som en selvstændig institution i 1770.

Fra 1804 samledes stiftelserne under samme ledelse under navnet Fødsels- og Plejestiftelsen. I 1910 blev stiftelsen lagt ind under Rigshospitalet og blev til fødeafdelingen.

I [Daisy](#) kan du finde en oversigt over arkivets indhold. Du skal skrive: "Fødselsstiftelsen" i feltet arkivskaber.

Det skal du vide på forhånd, hvis du vil finde navnet på en hemmelig fødende

Du skal kende barnets navn og helst også året, hvor fødslen fandt sted.

Tips - begynd med kirkebøgerne

Begynd med Fødselsstiftelsens kirkebøger, hvor du finder fødselsstiftelsens hovedprotokolnummer på barnet og moderen. Numrene henviser til hovedprotokol over fødsel, hvor det blandt andet fremgår, om barnet kom i pleje. Hvis det var tilfældet, henviser hovedprotokollen til udsætterprotokollen, der rummer oplysninger om plejeforældrene.

Efter 1812 kom barnet ofte i pleje hos den biologiske mor, og derfor er udsætterprotokollen den vigtigste kilde til identificeringen af mødrene.

Du kan finde Fødselsstiftelsens kirkebøger på [Arkivalieronline](#). Indtil 1910 skal du kigge i kirkebøgerne fra det sogn der hedder "Den kongelige Fødselsstiftelse". Derefter i Rigshospitalets sogn.

Hovedprotokoller og udsætterprotokoller til selvbetjening på Rigsarkivet

De hyppigst benyttede protokoller fra Fødselsstiftelsens arkiv, nemlig:

- hovedprotokollerne fra Afd. A og B, 1774-1925
- udsætterprotokollerne, 1804-1918

er opstillet i Rigsarkivets selvbetjeningsmagasin.

Det må du se

Faderskabssager indeholder oplysninger om private forhold. Fristen for, hvornår arkivalierne bliver umiddelbart tilgængelige, bestemmes af Arkivloven. Du kan søge om dispensation for fristerne.

Fødselsstiftelsens arkiv indeholder oplysninger om rent private forhold og er omfattet af en tilgængelighedsfrist på 75 år.

Læs også

Mere om fødselsstiftelsen og andre kilder til sundhed og sygdom

Sundhed og sygdom

Christensen, Charles: Den tidligere kongelige Fødsels- og Plejestiftels Grund og Bygninger, Amaliegade 23-25, i: Historiske meddelelser om København, 3 VI s. 193-218.

Christiansen, Inge: Baronesse, Borgerkone eller ugift Fruentimmer, i: 1066, Tidsskrift for Historie 3/200, s. 16-25 .

Ingerslev E.: Den kongelige Fødsels- og Plejestiftelse. Tiden 1800-1849 Norrie, Gordon: Det Danske Jordemodervæsens Historie, i: Danmarks Jordemødre.

Trolle, Dyre: Fødselsstiftelsen i København.

Wingender, Nete Balslev: Kærlighedens konsekvenser. Barselskvinder på Den kongelige Fødsels- og Plejestiftelse 1825, i: Historiske meddelelser om København 1993, s. 54-74.

Hvilke arkivalier har jeg lov at se?

Størst mulig åbenhed gælder som hovedregel ved brugen af arkivalier i Statens Arkiver. Helt nye sager og sager med oplysninger om rent private forhold er dog først "umiddelbart tilgængelige" efter nærmere bestemte frister. Du kan søge om dispensation fra tilgængelighedsfristerne, der findes i Arkivloven. På læsesalene kan du få yderligere vejledning.

Størst mulig åbenhed

Store dele af Statens Arkivers samlinger er "umiddelbart tilgængelige". Det vil sige, at enhver kan komme og benytte arkivalierne på Statens Arkivers læsesale. Arkivalierne kan udleveres frit, når de er 20 år gamle. Normalt er materiale, der er under 20 år gammelt, ikke afleveret til Statens Arkiver.

Hvis arkivalierne indeholder fortrolige oplysninger er fristerne længere end 20 år. Tilgængelighedsfristen på materiale med oplysninger om rent private forhold er fx 75 år.

Du kan søge om dispensation fra tilgængelighedsreglerne. Folketinget har erklæret, at ansøgningerne om dispensation skal behandles med størst mulig åbenhed, og i 2006 fik 98% af ansøgerne adgang til det ansøgte.

Tilgængelighedsfristerne er fastsat i Arkivloven. Fristerne skal beskytte fortrolige oplysninger af offentlig og privat karakter.

Rigsarkivarens instruks om behandling af ansøgninger om adgang

Oplysninger om rent private forhold - frist på 75 år

Sager med oplysninger om rent private forhold er beskyttet af en tilgængelighedsfrist på 75 år uanset hvilken sammenhæng, oplysningerne optræder i. Reglen findes for at beskytte privatlivets fred.

Til rent private forhold regnes oplysninger om:

- økonomi
- race
- religion
- politiske og foreningsmæssige forhold
- strafbare forhold
- helbredsforhold
- seksuelle forhold
- sociale forhold

Individuelt fastsatte frister

I visse tilfælde kan fristen på 20 år være forlænget. Det gælder oplysninger, hvor der skal tages særlige hensyn - eksempelvis:

- Statens sikkerhed og rigets forsvar. Der er typisk en frist på 60 år.
- Rigets udenrigspolitiske eller udenrigsøkonomiske interesser. Der er en frist på 40 år og op efter. Der findes et særligt katalog.
- Sager vedr. Kongehuset. Der er en frist på 100 år

- Indretning af bygninger (bygningstegninger), der i dag anvendes af domstole, politi og kriminalforsorg. Der er en frist på 250 år.

Det er arkivskaberen selv, der kan forlænge fristen i op til 60 år. Længere frister fastsættes efter aftale med Kulturministeren.

Man kan søge om dispensation fra fristerne

Det er muligt at søge om dispensation fra fristerne. Ansøgningen skal være skriftlig på et ansøgningsskema eller i et brev.

Din ansøgning skal indeholde følgende oplysninger:

- Ansøgerens navn
- Ansøgerens adresse
- Ansøgerens fødselsdato
- Præcis angivelse af, hvilke arkivalier, der søges om adgang til
- Formålet med at benytte arkivalierne (fx personlig oplysning, forskning)

Hver ansøgning vurderes for sig, og Statens Arkiver skal svare på ansøgningen seneste 15 dage efter, at ansøgningen er modtaget. Du får skriftligt svar.

Får du dispensation fra fristerne, vil det af tilladelsen fremgå, at du skal overholde nærmere bestemte vilkår, og at du med din underskrift skal bekræfte, at du er indforstået med vilkårene.

Krav på behandling af ansøgning - ikke krav på adgang

Alle borgere har et retskrav på at få en ansøgning behandlet, men ingen har et retskrav på at få en tilladelse til at benytte arkivalierne, før fristerne er udløbet.

Sager vedrørende strafferetspleje, der er yngre end 50 år, skal sendes i høring hos den afleverende myndighed. Myndigheden skal svare senest én måned efter, den har modtaget ansøgningen.

Klagemulighed

Klager over afgørelser i dispensationssager kan i første omgang sendes til Rigsarkivaren på adressen:

Rigsarkivaren
Rigsarkivet
Rigsdagsgården 9
1218 København K

Årlig rapport om adgang til arkiverne

Statens Arkiver udarbejder hvert år en rapport om adgang til arkiverne. I denne rapport findes også en liste over, hvilke ansøgninger der er givet afslag på. Listen giver et indtryk af, hvor grænsen for åbenhed går.

WEB adresser.

Vores medlem Lene Olsen gør opmærksom på, at mange kan have glæde af at kende følgende hjemmeside www.ois.dk. Her er en fælles indgang – portal - til ejendomme i Danmark. Den er oprindeligt oprettet af kommunerne for at samle alle informationer om tekniske installationer både over og under jorden, byggelinjer m.m.. Dermed kan alle ejendomme findes ved at taste adressen.

En anden hjemmeside www.kms.dk er matrikelstyrelsens, her findes både den aktuelle matrikel med kort, men også de ældste matrikelkort. Se artiklen af Lene Olsen på side 12

Gamle love og bestemmelser finder du på:

<http://www.h58.dk/gb/index.htm> Helt specielt i fortsættelse af foredrag og TEMA aften ved John W. Rasmussen om slægtsbøger:

<http://www.moldt.net/indbinding.htm>

<http://www.unibind.dk>

En interessant hjemmeside med link til hjemmesider for slægtsforskere er:
<http://www.seniorinternet.dk/seniorfritid-sl%E6gtsforskning.htm>

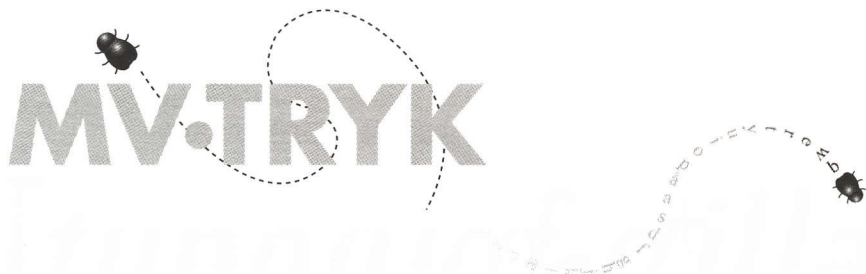
Jens Bundesen har i forbindelse med sin slægtsforskning i det sønderjyske, lavet en omfattende ordbog over tyske ord, som han er stødt på. Ligeledes har han lavet en oversigt over registreringen af Gram og Nybøl godser. Begge kan ses på vores hjemmeside <http://www.trekanten.webbyen.dk>.

Et godt initiativ fortjener en god opbakning

Derfor har vi taget plads her
på siden. Og vi håber du gi'r
en hånd med fra din plads
på tilskuerrækkerne!

Middelfart afdeling
Algade 69
5500 Middelfart
Telefon 64 22 22 22
www.midspar.dk

 **MIDDEL FART
SPAREKASSE**
- vi har overskud til dig

Typografbillens latinske navn er Tonicus typographicus. Navnet kommer af de spor den laver efter sig, som ligner bogstaver.

Værkstedsvvej 28 · 5500 Middelfart · Tlf. 64 41 15 62 · www.mvtryk.dk